

МЕРКАВАННІ

Галоўнае — не перагнуць...

Пакінутыя дзеці... З сацыяльных роляў, білбордаў сумна глядзяць іх вочы. Вочы, поўныя адзіночкі і смутку. Як суцэшыць малое, якое засталася сіротай пры жывых бацьках? Як растлумачыць маленькаму чалавеку, што ў барацьбе са сваімі шкоднымі звычкамі маці і тата апусцілі рукі? Мы запыталі ў нашых чытачоў, як прымусіць бацькоў даглядаць сваіх дзяцей?

Кацярына СТАРАВОЙТАВА, старшыня Першамайскай раённай арганізацыі (г. Мінск) Беларускай асацыяцыі шматдзетных бацькоў:

— Калі бацькі не даглядаюць дзяцей, на іх практычна немагчыма паўплываць. У прававым плане многіх стрымлівае Дэкрэт № 18, які прадугледжвае плату за забеспячэнне дзяцей, якія знаходзяцца ў прытулках. Добра, што першапачаткова дзяцей адбіраюць на паўгода і ў бацькоў яшчэ ёсць магчымасць забраць іх дадому. Яны могуць адумацца за гэты перыяд — хтосьці пужаецца, пачынае паводзіць сябе прыстойна. Маніторынг за праблемнымі сем'ямі ажыццяўляюць і школы. Галоўнае — пры кантролі не перагінаць палку.

Як грамадскае аб'яднанне, мы на несвядомых бацькоў можам паўплываць толькі нейкай прафілактычнай размовай. На шчасце, у нашай раённай арганізацыі няма праблемных шматдзетных сем'яў.

Віктар МАЛУХА, старшыня Голацкага сельсавета Савета дэпутатаў Пухавіцкага раёна:

— Да нашага сельсавета адносяцца 15 населеных пунктаў, на ўліку стаяць сем праблемных сем'яў. За імі сочаць прадстаўнікі школ і дзіцячых садкоў. Калі заўважаем праблемы з дзецьмі, першапачаткова школа ставіць сям'ю на ўлік. У выпадку, калі сітуацыя не мяняецца, прымаюцца больш кардынальныя меры — адбіранне дзяцей. Сем'і, якія на ўліку, кожны тыдзень наведваюць супрацоўнікі школы, штомесячна — сельскія выканаўчы камітэты. Пры неабходнасці робім гэта і часцей. Таксама разглядаем нядабайных бацькоў на савеце грамадскага пункта, калі яны, напрыклад, прапускаюць працу, здзяйсняюць правапарушэнні. Доўга ў нашым сельсавеце не было выпадкаў адбірання дзяцей. За апошні час гэта здарылася ў дзвюх сем'ях. У першай сітуацыі маці не імкнецца забраць дзяцей. У другім выпадку апеку над дзецьмі аформіла бабуля. Мы часам наведваем гэтую сям'ю.

Алена ГЕРАСИМЕНКА, намеснік старшыні камісіі па справах непаўналетніх Мінгарвыканкама:

— Трэба навучаць выхаванню дзяцей. Вельмі часта бацькі проста не ведаюць, як гэта рабіць. Пажадана, каб у ВНУ на ўсіх спецыяльнасцях былі прадметы «псіхалогія» і «педагагіка».

Абавязкі, якія ўстанавіў для бацькоў Дэкрэт № 18, стымулююць да таго, што больш за палову дзяцей вяртаецца ў біялагічныя сем'і. Толькі ў адзінках выпадках ёсць паўторныя адбіранні. Менавіта меры па адбіранню на паўгода даюць пэўны штуршок для бацькоў. Нешта змяняецца ў свядомасці дарослага чалавека, калі ён разумее, што можа пазбавіцца свайго дзіцяці.

У нас вельмі пільныя грамадзяне: часам сігналы пра праблемы з дзецьмі паступаюць ад суседзяў. Усе выпадкі правярае спецыяльная камісія. Некаторыя грамадзяне перабольшваюць факт, што правяраючыя могуць залезці нават у халадзільнік. Спецыялісты, якія прыходзяць у праблемныя сем'і, атрымліваюць агульнае ўражанне ад абстаноўкі. І калі ўмовы жыцця выходзяць за рамкі паняцця «дабрабыт», тады трэба правярыць усё, у тым ліку і халадзільнік.

Алена КАВАЛЁВА, шматдзетная маці, г. Мінск:

— Жыццёвы вопыт паказвае, што прымусіць быць добрым бацькамі немагчыма. Ёсць сумная гісторыя маёй сяброўкі, якая ўзяла дзяўчынку з дзіцячага дома. Яе маці праз пэўны час трапіла ў турму. Адтуль пісала лісты, калі выйшла, тэлефанавала дачцэ, абяцала наведаць. У выніку толькі развярэдзіла душу дзіцяці і знікла...

На мой погляд, ёсць розныя ступені несвядомасці бацькоў. Магчыма, прававыя праграмы пэўным чынам стрымліваюць іх. Галоўнае, каб не было перагібаў у ювенальнай сістэме.

У сферы работы з праблемнымі сем'ямі вельмі важныя кваліфікаваныя кадры, а самі стасункі з такімі сем'ямі павінны быць тонкімі, прафесійнымі, тактычнымі, каб можна было паўздзейнічаць на бацькоў, якія яшчэ здольныя прыслухавацца. А калі дарослыя ўжо не жадаюць нічога змяняць, адзіны выхад — ратаваць іх дзяцей.

Марыя ДАДАЛКА.

ДОБРА ТАМ, ДЗЕ ЦЯБЕ ЛЮБЯЦЬ

Кожная сітуацыя патрабуе расследавання

На пачатак года ў краіне налічвалася 20,8 тысячы дзяцей-сірот і малых, што засталіся без апекі бацькоў. У Міністэрстве адукацыі адзначаюць, што з прыняццем Дэкрэта № 18 назіраецца ўстойлівая тэндэнцыя да скарачэння колькасці такіх дзяцей. Так, за апошнія пяць гадоў іх стала менш на 10 працэнтаў.

Прафілактычная работа па папярэджанні сацыяльнага сіроцтва праводзіцца амаль з 15 тысячамі сем'яў, дзе выходзіць 25 тысяч дзяцей. У ёй удзельнічаюць навучальныя ўстановы, міліцыя, медыкі. Прафілактыка заключаецца ў тым, каб як мага раней звярнуць увагу на праблемную сям'ю. На гэтым этапе малых не разлучаюць з бацькамі, але прызнаюць, што яны знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы. І задача спецыялістаў — дапамагчы палепшыць абстаноўку ў сям'і. Бо на сёння 80 працэнтаў «сірот» — гэта дзеці пры жывых бацьках.

Якія фактары выклікаюць хвалаванне?

— Кожная сітуацыя індывідуальная і патрабуе сацыяльнага расследавання, — каментуе **Алена ГАЛАЎНЁВА, намеснік начальніка ўпраўлення сацыяльнай, выхаваўчай і ідэалагічнай работы галоўнага ўпраўлення выхаваўчай работы і маладзёжнай палітыкі Міністэрства адукацыі.** — Увагі патрабуюць сем'і, дзе бацькі злоўжываюць спіртнымі напоямі, не працуюць, не ажыццяўляюць належны догляд малых. Нават па выглядзе дзіцяці можна сказаць, ці добра яно харчуецца, ці клопацца пра яго адзенне і абутак. Бывае, школьнік спіць на ўроках, бо дома гэта зрабіць немагчыма з-за пастаянных скандалаў. Правяраюцца санітарна-гігіенічныя ўмовы жыллага памяшкання. Калі там, напрыклад, няспраўная электраправодка, разеткі вырваны, адключана электраэнергія ці водазабеспячэнне з прычыны няяблыты за камунальныя паслугі, казаць пра тое, што дзіця знаходзіцца ў бяспецы, не прыходзіцца.

Спачатку сем'і наведваюць класныя кіраўнікі. Калі сітуацыя выклікае асцярогу — тады выходзіць камісія. Па словах Алены Галаўнёвай, дзіця адбіраюць у крайніх выпадках: — Рашэнне прымаецца калегіяльна на пасяджэнні камісіі, дзе прысутнічаюць і самі бацькі. Пасля на працягу шасці месяцаў праводзіцца работа па рэабілітацыі сям'і. Складаецца план па абароне правоў дзіцяці, а потым аналізуецца, як ён быў выкананы. Прынамсі, ці ліквідаваны прычыны і ўмовы, што пры-

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «МС».)

Фота Алегія КІШЧУКА.

вялі да адабрэння малых. У сярэднім штогод 50 працэнтаў з ліку адабраных дзяцей вяртаюцца праз шэсць месяцаў у сям'ю па рашэнні камісіі. Там, дзе гэтага не ўдалося зрабіць, у суд перадаецца справа аб пазбаўленні таты і мамы бацькоўскіх правоў.

Каб гэтага не дапусціць, сям'я павінна ісці на кантакт са спецыялістамі. Ва ўстановах адукацыі праводзяць індывідуальныя гутаркі, запрашаюць татаў і мам да ўдзелу ў школьных мерапрыемствах. Добра, калі бацькі працуаўладкоўваюцца, а тыя, хто п'е, добраахвотна праходзяць курс лячэння ад алкагольнай залежнасці.

— Пастаноўка сям'і на ўлік як сацыяльна небяспечная — гэта не пакарэнне, як многія думаюць, а дапамога, якую гатовы аказаць сям'і, — тлумачаць у ведамстве. — І толькі калі яна не прымаецца, устае пытанне аб больш жорсткай меры.

Што чакае дзяцей у такім выпадку? Найбольш аптымальнай лічыцца сямейная форма ўладкавання. Таму 80 працэнтаў сірот і малых, што засталіся без апекі бацькоў, перадаюць у прыёмныя і апякунскія сем'і, дзіцячыя дамы сямейнага тыпу. Ёсць такая форма ўладкавання, як дзіцячая вёска (гарадок) — там непаўналетнія жывуць у выхаваўчых групах. На сёння ў краіне шэсць такіх устаноў.

Астатнія 20 працэнтаў трапляюць у дзіцячыя інтэрнатныя ўстановы, у тым ліку ў сацыяльна-педагагічныя прытулкі.

Якія спосабы работы з праблемнымі сем'ямі найбольш эфектыўныя? У міністэрстве адзначаюць індывідуальныя гутаркі.

— Плённа, калі ўсе спецыялісты працуюць у адной звязцы. Бо калі кожны прад'яўляе сям'і свае патрабаванні, не ўзгодненыя з іншымі, то бацькі тады ў разгубленасці, — кажа **галоўны спецыяліст названага ўпраўлення Алена СИМАКОВА.**

Тысячы пратаколаў і адзнакі ў пашпартах

Бацькі, чые дзеці знаходзяцца пад апекай дзяржавы, павінны аплачваць іх утрыманне (выключэнне — недзеяздольныя і тыя, хто не можа выконваць бацькоўскія абавязкі па стане здароўя). Цяпер на ўліку ор-

ганаў унутраных спраў стаіць 11,5 тысячы абавязаных асоб. Да 70 працэнтаў ад іх заробку спаганяецца на карысць дзяцей. Наколькі добрасумленна абавязаныя асобы ходзяць на работу, кантралююць наймальнікі сумесна з міліцыяй.

— Праблема нежадання гэтай катэгорыі працаваць застаецца актуальнай. Ёсць такія, хто ўхіляецца ад адказнасці. Па выніках 2017 года з гэтай прычыны было складзена 19,5 тысячы адміністрацыйных пратаколаў, — канстатуе **намеснік начальніка аддзела арганізацыі работы інспекцый па справах непаўналетніх ўпраўлення прафілактыкі ГУАП МГБ МУС Сяргей ЯНКОЎСкі.**

Летась з дапамогай службы занятасці на пастаянную работу было ўладкавана 3,7 тысячы абавязаных асоб: у Брэсцкай вобласці — 546 чалавек, Віцебскай — 507, Гомельскай — 599, Гродзенскай — 518, Мінскай — 639, Магілёўскай — 512, Мінску — 404.

На гэты год пералік арганізацый для ўладкавання ўключае амаль сем тысяч суб'ектаў гаспадарання, устаноўлена бронь для прыёму на работу 9,4 тысячы бацькоў, якім неабходна плаціць за ўтрыманне дзяцей. За студзень-лісты працай забяспечылі 685 абавязаных асоб.

У пашпарце такіх бацькоў ставіцца спецыяльная адзнака. Справа ў тым, што на аба-

вязаных асоб накладваюцца пэўныя абмежаванні ў частцы здзяйснення маёмасных здзелак. Ім забараняецца адчуваць нерухомай маёмасць, якая ім належыць і падлягае дзяржаўнай рэгістрацыі, і транспартныя сродкі. Адзнака ў пашпарце дазваляе спецыялістам, што рэгіструюць такія здзелкі, не дапусціць памылкі.

На думку Сяргея Янкоўскага, станючы эффект ад мер, прадугледжаных дэкрэтам, ёсць. Часам нядабайных бацькоў дастаткова пакрытыкаваць на пасяджэнні камісіі па справах непаўналетніх і яны выпраўляюцца, бо разумеюць, чым пагражае іх безадказнасць. «Многіх страшыць разлука з дзіцем. Усё ж такі, каб знік бацькоўскі інстынкт, павінна адбыцца пэўная дэградацыя асобы», — лічыць прадстаўнік МУС.

Ён дадае, што дэкрэт накіраваны на згуртаванне сям'і. «Але мы не можам пакінуць дзіця ў дрэнных бацькоў — мы павінны пакінуць яго ў добрых».

Якую ж сям'ю лічыць добраай? Тую, дзе кожны вечар на стала пірагі і катлеты? Забяспечаную? Дзе школьнікі добра вучацца?

— Тую, дзе дзеці ведаюць, што бацькі іх любяць, — адказвае Алена Галаўнёва. — Галоўнае, каб яны бачылі ў маці і бацьку апору, абарону.

— Няма пэўнага шаблона, які можна накласці на сям'ю і сказаць, што калі яна ўлісваецца ў гэтыя рамкі, то добрая, — разважае Алена Сімакова. — Матэрыяльная забяспечанасць сама па сабе не з'яўляецца паказчыкам добрабыту. Нярэдка бывае, што дзеці ў вонкава ўзорных сем'ях здзяйсняюць проціпраўныя ўчынкi: гэта іх рэакцыя на тое, што нешта не так. Напрыклад, не хапае увагі, клопату. Гэта не значыць, што бацькам трэба патураць капрызам. Але варта даваць сынам і дочкам падтрымку, спрабаваць разумець іх.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ.

ТОЛЬКІ ЛІЧБЫ

○ Летась судамі было разгледжана 2880 спраў аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў. З іх з задавальненнем іскавых патрабаванняў — 2619. Такое рашэнне было прынята ў дачыненні да 728 мам (з якіх 502 — адзінокія) і 1443 татаў. Яшчэ ў 448 выпадках вердыкт быў вынесены ў дачыненні да аб'яў бацькоў.

○ Большасць спраў (75 %) аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў датычыліся аднаго дзіцяці. Яшчэ 17 % — дваіх дзяцей, 5 % — траіх, 1 % — чацвярых. У 19 справах фігуравала па пяць і больш малых.

○ Усяго летась былі пазбаўлены бацькоўскіх правоў 3072 чалавекі (у 2016-м — на 58 менш). Мужчын у паўтара раза больш за жанчын: 62 і 38 працэнтаў адпаведна.

○ Амаль палове тых, каго пазбавілі права выходзіць дзяцей, ад 31 да 40 гадоў. Ва ўзросце да 20 гадоў быў адзін працэнт татаў і мам, ад 21 да 25 — 6 %, ад 26 да 30 — 18 %, ад 41 і старэйшыя — 24 %.

○ Без апекі бацькоў летась засталася 3531 дзіця (у 2016-м гэта лічба склала 3448). Ва ўзросце да года было 287 малых, ад двух да трох — 486, ад чатырох да шасці — 641, ад сямі да дзесяці — 851. Падлеткаў 11—17 гадоў — 1266 чалавек.

○ Акрамя гэтага, у мінулым годзе суды разгледзелі 272 справы аб аднаўленні ў бацькоўскіх правах. У 161 з іх іск задаволілі. У выніку 169 татаў і мам змаглі вярнуць дзяцей у сям'ю.